

ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

УДК [94:329](477)“1990”

Ольга Гінзбург

ІНФОРМАЦІЇ ВІДДІЛІВ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НОВОСТВОРЕНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ БАГАТОПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ У 1990 р.

Публікуються інформації ідеологічного та зі зв'язків із Радами, політичними і громадськими організаціями відділів ЦК Компартії України про установчі з'їзди Партії зелених України, Ліберально-демократичної партії України, а також про першу конференцію Соціал-демократичної партії України.

Ключові слова: ПЗУ, ЛДПУ, СДПУ, КПРС, КПУ, ЦК Компартії України.

Публикуются информации идеологического и по связям с Советами, политическими и общественными организациями отделов ЦК Компартии Украины об учредительных съездах Партии зеленых Украины, Либерально-демократической партии Украины, а также о первой конференции Социал-демократической партии Украины.

Ключевые слова: ПЗУ, ЛДПУ, СДПУ, КПРС, КПУ, ЦК Компартии Украины.

The article presents informations of ideological department and department for the relations with the Soviets, political and social organizations for department of the Central Committee for Communist Party of Ukraine on constituent assemblies for the Green Party of Ukraine, the Liberal Democratic Party of Ukraine, as well as the first conference of the Social Democratic Party of Ukraine.

Key words: the Green Party of Ukraine, the Liberal Democratic Party of Ukraine, the Social Democratic Party of Ukraine, the Communist Party of the Soviet Union, the Communist Party of Ukraine, the Central Committee for Communist Party of Ukraine.

Одним із наслідків горбачовської перебудови для суспільно-політичного життя України стало зародження багатопартійної системи. Її правова основа була закладена у березні 1990 р. на III позачерговому з'їзді народних депутатів СРСР. Серед важливих рішень, прийнятих на ньому, – скасування VI статті Конституції СРСР про керівну та спрямовуючу роль КПРС. 29 вересня 1990 р. Президія Верховної Ради УРСР ухва-

© Ольга Гінзбург, 2013

лила Постанову «Про порядок реєстрації громадських об'єднань», яка передбачала механізм юридичного оформлення новоутворених партій. Наступним важливим кроком на шляху до формування багатопартійної системи в Україні стало скасування у жовтні 1990 р. Верховною Радою УРСР VI статті Конституції УРСР про керівну роль Компартії України.

За короткий проміжок часу в Україні виникло багато партій різного політичного спрямування. Серед них: Українська національна партія (УНП), Українська християнсько-демократична партія (УХДП), Українська народно-демократична партія (УНДП), Соціал-демократична партія України (СДПУ), Партія зелених України (ПЗУ), Ліберально-демократична партія України (ЛДПУ), Партія демократичного відродження України (ПДВУ), Демократична партія України (ДемПУ) та ін.¹

Важливе значення при вивченні процесу формування багатопартійної системи в Україні мають документи ЦК Компартії України, які зберігаються у фондах Центрального державного архіву громадських об'єднань України. Вони дають уявлення про становлення та організаційне оформлення українських політичних партій, їхні програмні положення, взаємини з республіканським партійним керівництвом, іншими політичними партіями та організаціями тощо.

Одним із таких документів є інформація ідеологічного відділу ЦК КПУ «Про установчий з'їзд Партії зелених України» Центральному Комітету Компартії України від 3 жовтня 1990 р.² Важливе місце у ній відведено аналізу Програми та Статуту ПЗУ. Крім цього, в інформації містяться відомості про установчий з'їзд Партії зелених України: зазначено кількість людей, які взяли участь у його роботі, поіменно перераховано присутніх на ньому народних депутатів СРСР, названо обрані ним керівні партійні органи і т. ін. Наприкінці документу зауважено, що «загострене ставлення людей до екологічних проблем, позиції екологів у Радах народних депутатів, надання досить широких автономних прав партійним структурам, безперечно, обумовлюють перспективи партії зелених України»³. Разом з тим, у інформації наголошено на існуванні «значних труднощів у пошуках шляхів розв'язання спільних проблем, конструктивного діалогу» з огляду на «негативне в цілому ставлення ПЗУ до КППС і Компартії України, її певне відхилення від соціалістичних орієнтирів»⁴.

Іншим документом, який проливає світло на процес формування багатопартійної системи в Україні, є інформація відділу ЦК КПУ зі зв'язків з Радами, політичними і громадськими організаціями «Про установчий з'їзд Ліберально-демократичної партії України (ЛДПУ)» Центральному Комітету Компартії України від 27 листопада 1990 р.⁵ У ній вміщено відомості про час та місце проведення установчого з'їзду ЛДПУ, зазначено кількість людей, які взяли участь у його роботі, названо міста, які вони репрезентували. Крім цього, в інформації розглянуто політичну ідеологію Ліберально-демократичної партії, вказано на те, що вона «претендує на роль центристської партії з найрадикальнішою програмою»⁶. Її метою названо «створення ненасильницьким шляхом громадянського суспільства, становлення і розбудова суверенної Української держави на федера-

тивних засадах»⁷. У документі коротко проаналізовано виступи на з'їзді народного депутата УРСР С. Головатого, неназваного представника Народної партії України, а також члена оргкомітету з'їзду А. Білоуса. Зазначено, що виступаючі основну увагу зосереджували на критиці КПРС та Компартії України, місцевих партійних комітетів. Згадано у документі і про утворення Української ліберально-демократичної спілки, що стало результатом розколу Ліберально-демократичної партії України внаслідок визнання частиною делегатів з'їзду недоцільності та передчасності її утворення. Закінчується документ прогнозом, що «інкубаційний» період ЛДПУ буде надто тривалим, якщо вона не об'єднається з іншими політичними формуваннями»⁸.

Ще одним документом, який становитиме інтерес для дослідників політичної історії України кінця ХХ ст., є інформація відділу ЦК КПУ по зв'язках з Радами, політичними і громадськими організаціями «Про Першу конференцію Соціал-демократичної партії України» Центральному Комітету Компартії України від 28 листопада 1990 р.⁹. Вона містить відомості про установчий з'їзд та першу конференцію СДПУ, дані про функціонування її партійних структур у різних областях України. Важливе місце у документі займає аналіз взаємин СДПУ з іншими політичними партіями та організаціями: Об'єднаною соціал-демократичною партією України, ініціаторами створення Української партії демократичної згоди, Демплатформою, Спілкою демократичних сил України. Вказано також на її зв'язки із соціал-демократами Прибалтики, Німеччини, Швеції, соціалістами Франції, лейбористами Великобританії. Є тут і згадка про фракцію СДПУ у Верховній Раді УРСР. Наприкінці документу міститься коротка характеристика виступів на конференції представників львівської делегації, а також народного депутата УРСР О. Сугоняка.

Нижче подаються тексти 3 зазначених інформацій. Їхні оригінали – аркуші формату А4, заповнені машинописним текстом, – зберігаються у Ф. 1 «Центральний Комітет Компартії України» ЦДАГО України. Зауважимо, що усі вони містять підписи відповідальних за їх підготовку посадових осіб. На другому та третьому документах дати проставлено кульковою ручкою. При публікації нами збережено орфографічні, пунктуаційні та стилістичні особливості оригіналів.

¹ *Гай-Нижник П. П.* Виникнення перших політичних партій в УРСР, утворення Народного Руху України та його позиція щодо Союзного договору (1989–1991 рр.) // *Гілея*. – 2012. – № 57. – С. 128.

² Центральный державный архив громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 32, спр. 2768, арк. 25–28.

³ Там само, арк. 28.

⁴ Там само.

⁵ Там само, арк. 151–153.

⁶ Там само, арк. 151.

⁷ Там само.

⁸ Там само, арк. 153.

⁹ Там само, арк. 155–157.

№ 1

**ІНФОРМАЦІЯ ІДЕОЛОГІЧНОГО ТА ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ РАДАМИ,
ПОЛІТИЧНИМИ І ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ВІДДІЛІВ
ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО УСТАНОВЧИЙ З'ЇЗД ПАРТІЇ
ЗЕЛЕНИХ УКРАЇНИ**

3 жовтня 1990 р., м. Київ

Про установчий з'їзд Партії зелених України

З'їзд відбувся в м. Києві 28-30 вересня ц. р. В його роботі взяли участь 106 делегатів із 144 очікуваних. Серед них народні депутати СРСР Ю. Щербак (м. Київ), Л. Сандуляк (м. Чернівці), В. Гончаров (м. Єнакієво).

Найбільш були представлені м. Київ (18 чоловік), області: Івано-Франківська (10), Тернопільська (9), Чернівецька (8). Делегати установчого з'їзду стали першими членами партії.

З'їзд прийняв Програму і Статут, обрав тимчасові керівні органи, визначився з проведенням наступного з'їзду, виступив із зверненням до громадян України.

Із трьох запропонованих і розглянутих варіантів основоположних документів були взяті за основу проект Програми київсько-тернопільської ініціативної групи і проект Статуту тернопільчан. Слід урахувати, що в підготовці і проведенні з'їзду особливо активно проявили себе представники Тернопільської області.

Характерним для Програми Партії зелених України (ПЗУ) є переважання політичних і соціально-економічних положень над екологічними, що відбивали б суть діяльності партії. Однак слід зважати на те, що Програма ПЗУ повинна доповнюватись конкретною програмою дій, розрахованою на короткий проміжок часу (5-10 років).

Вихідними цілями політичної боротьби проголошені «демонтаж тоталітарної радянської імперії», становлення самостійності Республіки України (не УРСР), «відновлення історичних традицій федеративного устрою України». Прикметним є і положення про визнання за діаспорою права на громадянство України.

Заявляючи про себе як принципово антивоєнну партію, ПЗУ буде домагатися заборони вироблення та розміщення ядерної й інших видів зброї масового знищення, усунення всіх форм мілітаризму з громадського життя, розпуску воєнних блоків і проголошення нейтралітету України.

Програмні економічні настанови пов'язані з переходом республіки до ринкової економіки, забезпеченням рівноправ'я всіх форм власності та господарювання, із здійсненням демонополізації і децентралізації народного господарства, приватизацією більшої його частини. Останнє не уточнено: йдеться про «розширення поняття «власність» до меж, прийнятих у демократичних країнах».

Підкреслюючи необхідність загальнонаціональних і регіональних програм землекористування, Програма акцентує увагу на «відродженні вільних селянських господарств».

Щодо соціальної сфери, то у Програмі наголошено на захисті особистості, основних прав людини, серед яких і право на життя в екологічно чистому середовищі. У відповідності до цього головні функції держави: соціальний захист,

забезпечення прав людини і політичного суверенітету, – доповнені функцією забезпечення екологічної безпеки людини.

Програма передбачає зусилля партії для впровадження законів, які гарантували б захист людини і довкілля в умовах ринкової економіки, гармонізацію взаємин між людиною і природою. ПЗУ, як відзначено в Програмі, вважає здоров'я людини її власністю і розглядає посягання на нього як злочин з відповідними наслідками.

ПЗУ створена як партія парламентського типу, визнає провідною формою своєї діяльності участь у виборах до Рад народних депутатів усіх рівнів і роботу в них. Для вирішення проблем правової держави партія застосовує ненасильницькі форми боротьби: пікетування, мітинги, демонстрації, акції громадської непокори.

Із статутних положень варті уваги наступні:

- територіально-клубний принцип побудови ПЗУ;
- визнання за клубами права об'єднуватись у фракції за політичними платформами в межах Програми;
- необов'язковість виконання членом партії рішень, за які він не голосував;
- несумісність виборних посад у партії і в державних інститутах, робота в яких є основною;
- створення районних, міських, обласних, регіональних координаційних комітетів та інших позаклубних структур;
- право клубів входити на правах колективного члена до громадських організацій, програми яких не суперечать Програмі ПЗУ.

З'їзд констатував невід'ємність діяльності партії від європейського і світового екологічного руху, важливість виходу на зв'язки із зарубіжними партіями «зелених», консолідації з усіма «демократичними силами».

Такі контакти і співробітництво в певній мірі вже відпрацьовані на рівні асоціації «Зелений світ», на базі якої створена ПЗУ і за рахунок коштів якої проведено з'їзд партії. До речі, «зелені» колишньої НДР подарували ПЗУ свій прапор, а від одного із жителів її надійшла освячена ікона, забрана ним під час другої світової війни в українській хаті.

Відомо, на яких політичних союзників буде розраховувати керівництво ПЗУ. Активісти асоціації «Зелений світ», члени оргкомітету по підготовці з'їзду були серед тих, хто створював Спілку демократичних сил України, закликав до проведення всеукраїнського політичного страйку 1 жовтня. Правда, підпис ПЗУ під закликом до страйку і головними вимогами не був погоджений з Ю. Щербак.

Позиції ПЗУ щодо КПРС і Компартії України на з'їзді не окреслювались. Та зміст Програми і Маніфесту ПЗУ (виголошений Ю. Щербак 22 квітня 1990 р. на мітингу, присвяченому Дню землі), окремі аргументи, тези, репліки, висловлювання учасників з'їзду, серед яких було і декілька колишніх членів КПРС, свідчать про сьогоденну непримиренність частини ПЗУ. Так, Ю. Щербак у вступному слові підкреслював, що «наша філософія не має нічого спільного з невинною ідеологією більшовизму, націонал-соціалізму...», що є «сили, які прагнуть до воєнного перевороту, комуністичної диктатури...», що ми «кинемо виклик тим хижим силам, які хочуть знищити народ».

З'їзд прийняв Звернення до громадян України, яке Ю. Щербак зачитав на мітингу в Києві 30 вересня. Його основна ідея – проведення «круглого столу»

політичних сил України заради створення держави і формування уряду народної довіри.

З'їзд обрав: лідером партії Ю. Щербака; 9 співголів – Сидорова (м. Умань), Кононова, Іванова, Свириду (м. Київ), Янківського (м. Одеса), Пушкаря (м. Тернопіль), Сандуляка (м. Чернівці), Багіна (м. Донецьк), Кудіна (м. Полтава); ревізійну комісію (3 чол.); скарбника; редактора майбутньої газети (А. Глазового); Центральну координаційну раду. До останньої ввійшли голови обласних організацій. Остаточний склад її не було визначено із-за відсутності заявок до оргкомітету із п'яти областей.

Наступний з'їзд буде проведено у м. Тернополі не пізніше квітня 1991 року.

З'їзд закінчився інцидентом. Після передчасного включення магнітофонного запису і виконання гімну «Ще не вмерла Україна» юнак із Одеси Хейфіц проірвав до трибуни і звинуватив учасників з'їзду в націоналізмові. Головуючий зразу запропонував виключити його із партії. Тоді Ю. Щербак закликав учасників порозумітись, проявити толерантність, вгамувати сплеск емоцій.

Це стало на заваді прийняттю підготовлених резолюцій. Вони навіть не були названі. Учасники з'їзду дійшли згоди розглянути їх в Центральній координаційній раді і оголосити від імені партії.

На початку з'їзду Ю. Щербак акцентував на тому, що партія породжена Чорнобилем, що це – партія ліворадикального центру, реальної політичної перспективи і її головна мета – боротьба за економічне, політичне і духовне відродження, виживання України.

Загострене ставлення людей до екологічних проблем, позиції екологів у Радах народних депутатів, надання досить широких автономних прав партійним структурам, безперечно, обумовлюють перспективи Партії зелених України.

Партійні комітети повинні виходити з того, що негативне в цілому ставлення ПЗУ до КПРС і Компартії України, її певне відхилення від соціалістичних орієнтирів створюють значні труднощі в пошуках шляхів розв'язання спільних проблем, конструктивного діалогу.

Подається в порядку інформації.

Консультант ідеологічного відділу
ЦК Компартії України

В. Андрієнко

Центральний державний архів громадських організацій України (далі – ЦДАГО України), ф. 1, оп. 32, спр. 2768, арк. 25–28. Машинопис. Оригінал.

№ 2

ІНФОРМАЦІЯ ІДЕОЛОГІЧНОГО ТА ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ РАДАМИ, ПОЛІТИЧНИМИ І ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ВІДДІЛІВ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО УСТАНОВЧИЙ З'ЇЗД ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ

27 листопада 1990 р., м. Київ

Про установчий з'їзд Ліберально-демократичної партії України (ЛДПУ)

Установчий з'їзд ЛДПУ відбувся 24-25 листопада ц. р. в актовому залі Київського політехнічного інституту. На відміну від інших подібних зібрань, він був

обставлений надзвичайно скромно. На ньому панувала російська мова і не було представників засобів масової інформації.

В його роботі брали участь понад 50 чоловік, у тому числі 34 делегати. В основному вони репрезентували міста Київ і Харків.

З'їзд розглянув та прийняв за основу програму і статут партії.

В доповіді з першого питання наголошувалось, що створюється альтернативна партія нового типу. Вона вважає себе спадкоємцем організацій, які з ХІХ сторіччя поширювали на Україні ідеї лібералізму, а саме: «Товариства українських поступовців», «Української радикально-демократичної партії», «Української демократичної партії», «Української партії соціалістів-федералістів». Претендує на роль центристської партії з найрадикальнішою програмою.

Мета ЛДПУ – створення ненасильницьким шляхом громадянського суспільства, становлення і розбудова суверенної Української держави на федеративних засадах.

Партія не підтримує лозунг Донцова – нація над усе, для неї головне – людина. На перше місце ЛДПУ висуває права людини, права громадянина, беззастережно висловлюється за повну приватизацію, перехід до ринкової економіки.

Грунтуючись на таких принципах, партія розраховує мати хорошу арену для політичних змагань, підтримку інтелігенції, студентства, висококваліфікованих робітників.

Головну причину кризи усіх сфер життя ЛДПУ вбачає у суспільно-політичному устрої, поіменованому соціалізмом. Тому до початкових і термінових завдань вона, зокрема, відносить: реалізацію лозунгу «менше соціалізму», відставку комуністичного уряду та створення коаліційного уряду національної згоди, вихід України із складу СРСР, розробку і прийняття нової Конституції України, деполітизацію усіх державних органів і структур, розформування КДБ, розгляд питання про походження власності КПРС і ВЛКСМ тощо.

Щодо статуту, то це багато в чому аморфний документ, який, за визнанням навіть фундаторів партії, розрахований на залучення до організації будь-кого з бажаючих.

Обговорення програмних документів ЛДПУ майже не було. Виступаючи основну увагу, як правило, зосереджували на критиці КПРС та Компартії України, місцевих партійних комітетів і закликав «щось конкретно робити». Вся ця критика віддавала побутовим антикомунізмом, базувалась на чутках і вигадках.

Лише в цьому учасники з'їзду були одностайні. В інших питаннях вони слухали лише себе, намагались оприлюднити давно виношені судження та плани. Склалося враження, що частина з них не знайшла себе у житті і нині намагається взяти соціальний реванш, а окремі – хворі люди або низького інтелектуального рівня.

На з'їзді виступив народний депутат УРСР С. Головатий. Він зазначив, що жодна з новостворених партій не матиме більшості у парламенті в найближчі роки, більшістю може бути лише блок цих формувань. Закликав делегатів почати працювати серед людей і одночасно вступати в антикапеересівський блок.

Звернув увагу присутніх на те, що «КПУ пішла в широкий наступ. Комуністи розпочали війну проти Руху, який проголосив себе опозицією».

Критично відізвався про лідерів Руху, наголосивши, що «Рухом керують не ті, хто повинен», хоча в той же час запропонував не акцентувати на цьому уваги. Це, очевидно, ще один побічний доказ того, що у верхівці Руху в нову фазу переходить боротьба за владу.

Заслуговує на увагу й виступ на з'їзді представника Народної партії України. Він заявив, що НПУ пропонує свої кошти і структури для формування ЛДПУ, маючи на увазі її об'єднання з народною партією.

Створюється враження, що голова НПУ Л. Табурянський хоче «вигідно вкласти свої капітали», «скупити» новоутворювані організації, на зразок ЛДПУ, і за рахунок цього піднести рівень народної партії.

Взагалі проблема утворення різних коаліцій обговорювалась на з'їзді досить активно. Йшлося також про те, що лібералам пропонують співробітництво соціал-демократи і демплатформівці. Слід очікувати, що найближчим часом це питання буде перенесено у практичну площину.

Частина делегатів визнала недоцільним і передчасним створення ЛДПУ. Член оргкомітету А. Білоус зазначив, що треба створювати не партію, а союз (за прикладом «Зеленого світу»). Вести мову про партію лише тоді, коли ліберальна ідея матиме підтримку в народі.

Він звинуватив оргкомітет у тому, що не було виборів делегатів на з'їзд, оскільки відсутні низові структури партії.

Коли ця ідея не знайшла підтримки, частина київських делегатів покинула з'їзд (до 10 чоловік). Спільно з представниками «Товариства Лева» (Львів), Партії свободи і прогресу (Харків) вони проголосили утворення Української ліберально-демократично спілки.

З'їзд вирішив питання про керівні органи партії: створив координаційну раду в складі 14 чоловік. Із п'яти співголів партії обрано трьох: Щеголева (Харків), Климчука (Київ), Рилєєва (Київ). Одне місце, як було заявлено президією з'їзду, зарезервоване для С. Головатого, друге – також для народного депутата, прізвище якого не називалось.

Наступний з'їзд ЛДПУ планується на весну 1991 року.

Аналіз документів, складу делегатів та обстановки на з'їзді дозволяє робити припущення, що «інкубаційний» період ЛДПУ буде надто тривалим, якщо вона не об'єднається з іншими політичними формуваннями.

Зав. відділом ЦК Компартії України
по зв'язках з Радами, політичними
і громадськими організаціями

О. Смолянников

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2768, арк. 151–153. Машинопис. Оригінал.

№ 3

ІНФОРМАЦІЯ ІДЕОЛОГІЧНОГО ТА ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ РАДАМИ, ПОЛІТИЧНИМИ І ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ВІДДІЛІВ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ПЕРШУ КОНФЕРЕНЦІЮ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ

28 листопада 1990 р., м. Київ

Про Першу конференцію Соціал-демократичної партії України

В роботі конференції, що проходила 24-25 листопада, брали участь 27 чоловік, представники 11 міст республіки: Артемівська, Борисполя, Генічеська, Житомира, Євпаторії, Києва, Львова, Павлограда, Первомайська, Хмельницького, Ялти.

Після проведення установчого з'їзду 25-27 травня ц. р. (за участю 58 делегатів) СДПУ поповнила свої ряди до тисячі чоловік і має структури в м. Києві, Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській, Житомирській, Кіровоградській, Київській, Кримській, Луганській, Львівській, Одеській, Сумській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській областях. В Криму соціал-демократи Бахчисарая, Керчі, Севастополя, Сімферополя, Євпаторії, Ялти об'єдналися в Спілку соціал-демократичних організацій.

На конференції заслухані й обговорені звіт правління (А. Носенко, голова правління), доповідь «До політичної ситуації на Україні» (В. Вовк, член правління, політичний редактор СДПУ), обрано новий склад правління.

Серед головних були питання організаційного будівництва, поживлення всієї діяльності партії, її органів, зокрема правління і ради. Щодо стану СДПУ висловлювались протилежні оцінки: від твердження про те, що «ми пройшли період виживання», до заяви, що партії як такої не існує. Слабкість позицій СДПУ підштовхує її лідерів до пошуку варіантів об'єднання з іншими силами соціал-демократичного спрямування, а також компромісів з ними у тактичних цілях.

Певний час йшлося про злиття з Об'єднаною соціал-демократичною партією України. Однак, як зазначалось, в останній поряд із здоровими силами є «явні провокатори», люди, які не мають ніякого відношення до соціал-демократії, виступають за збереження Радянського Союзу, проти «незалежності України», ринкової економіки, не підтримали студентську акцію. Лінія СДПУ – залучити в свої ряди близьку за поглядами частину ОСДПУ (в Одесі та інших містах).

СДПУ, як «партія демократичного центру», підтримує постійний контакт з ініціаторами створення Української партії демократичної згоди (попередня назва до з'їзду, що має відбутися 1-2 грудня). Основні програмні положення цих партій співпадають. 24 листопада відбулася чергова зустріч їх представників, однак вона закінчилась безрезультатно. Ймовірно, що з боку СДПУ і надалі будуть спроби знайти прийнятну форму об'єднання з УПДЗ, іншими партіями, наприклад, створити коаліційну партію з подвійним членством.

Необхідність об'єднання визначається також передвиборними міркуваннями, а також розрахунками, що без блоку так званих демократичних сил неможливо потіснити Компартію України. До речі, саме СДПУ і Демплатформа в Компартії України (попередниця УПДЗ) ініціювали появу Спілки демократичних сил України. У даний час, коли, з погляду соціал-демократичних лідерів, з'явилися ознаки відродження Руху, СДСУ тимчасово припинила роботу.

Ураховуючи досвід окремих новостворених партій, соціал-демократи мають намір заснувати громадську організацію «Демократична дія» як базу для поповнення своїх рядів. Цьому підпорядкована і концепція будівництва партії.

Соціал-демократичний рух на Україні підтримується частиною народних депутатів. «Потенційно», як було підкреслено, на соціал-демократичних позиціях знаходяться 22 народних депутати УРСР. Формуванням фракції СДПУ у Верховній Раді займається О. Сугоняко.

Керівництво СДПУ провело переговори з соціал-демократами Прибалтики, під час яких обговорювалась ідея створення Соціалістичної партії східноєвропейських держав. Підтримуються або налагоджуються зв'язки з соціал-демократами Німеччини, Швеції, соціалістами Франції, лейбористами Великобританії.

Для аналізу політичних процесів на Україні характерним було категоричне заперечення ідеології і практики Комуністичної партії. Водночас висловлюва-

лись гострокритичні зауваження щодо антидемократичного крену і надмірного екстремізму в Рухові, втрати ним ініціативи. Підкреслювалось, що в організації у наявності відкрита боротьба за владу, а це завдає шкоди демократичному рухові взагалі. Проте питання про представництво СДПУ в Політичній Раді Руху сумніву не підлягає.

Вирізнялися змістом виступи львів'ян. В них акцентувалось на тому, що нова демократична влада не поліпшила, а, навпаки, загострила обстановку, що це «жовто-блакитний більшовизм», що В. Чорновіл використовує ті ж тоталітарні методи, які використовували в свій час більшовики. Відзначалась реакційна роль Ю. Шухевича, який очолює організаційний комітет по створенню національних збройних сил. Стверджувалось, що людей вкрай занепокоїла заява Ю. Шухевича: ми ладні блокуватися з будь-ким, навіть сталіністами, лише б придушити всіляке інакомислення.

У виступі народного депутата УРСР О. Сугоняка стрижневою була думка, що «Народній раді треба вийти зі складу Президії Верховної Ради і створити свій тіньовий парламент» з відповідними структурами, розробляти альтернативні законопроекти і виносити їх на розгляд Верховної Ради.

Подається в порядку інформації.

Зав. відділом ЦК Компартії України
по зв'язках з Радами, політичними
і громадськими організаціями

О. Смолянников

ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2768, арк. 155–157. Машинопис. Оригінал.